

המחנה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב ישיבת

מחיר החתימה על "המצפה" עם
ההוספה הספרותית החדשה
רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרונים
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8 כתרונים

ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרונים — 9.50 פראנק.

על "המצפה" כלי ההוספה הספרותית
אין לחתום.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הונרות לנסטרים
לפי גדל השטח

ברכת מו"מ 60 הלר. בראש הגליון
שני כתרונים.

גדליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

"HAMICPE"

Kraków.

(בחיץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 10 Września 1909

גליון לו.

כראכא כ"ר אלול פ' נצבים וילך תרס"ט.

עלינו עתה לשוב אל ישוב א"י. במובן הישן, להושיב שם יהודים בתור נתיני טורקיא ולדבש לנו את פלשתינה דק במובן כלכלי, באופן שרוב יושביה, דוב מניין ורוב בנין, יהיו בני עמנו והנהגת הערים וכל עניני הצבור יהיה בידנו. הלא את הדברים האלה עצמם דכדנו בינינו לבין עצמנו ועל הנהגתה היה להקהיל קונגרס מיד אחרי המהפכה הטורקית בשנה שעברה, כמו שדרשו כל רואי מראשית אחרית ולדבר את הדברים האלה בגלוי לכל עמנו ולכל העולם ולשנות ע"פ הדברים האלה גם את נוסח הפרוגרמה הבולית, להתאימה עם המצב הפוליטי החדש. אז היינו מרויחים הרבה. איסור הכניסה לא"י היה כבר בטל והממשלה הטורקית בעצמה כבר היתה תומכת בידי ההסתדרות הציונית, כי לא היתה יראה עוד מפני המקטרגים, שקמו בין הטורקים וגם בין — ה"ע"תומנים בני דת משה", בדאיה חדשה, שנבראה גם עם החרות הטורקית, כמו שבראה החרות במערב. אז היה זרם הנדידה של היהודים כבר נטוי למזרח ולא היו רבבות יהודים נודדים למקסם ע"י הארציים, ליסד שם גלות חדשה בזמן התחיה. אבל מנהיגינו בושו להודות בגלוי, כי בטל הנוסח הבולי ולא לקחו מוסר מן הממלכות האדירות אנגליא ורוסיא, שלמרות החוזה, שעשו ברעוואל זמן קצר לפני המהפכה, לא בושו לבטל את החוזה ולהוציא משנייהם ושרי שומריהם ממקדון מיד כאשר נכרזה החשמה בתור דבר שעבר זמנו. וכן נהגו ארבע הממלכות המנינות על קרטה, ששנו את יחוסן ליון ולטורקיא, ובכל חבתן לממלכת יון הנוצרית של צאצאי היונים הקדמונים. אבות הקולטורה האירפית, וגם למרות יחס המשפחה של רוב מלכי אירפה למלך יון הנכחי, אינן יכולות

איפא, כמו שהביע "המצפה" במאמר ראשי מיד אחרי הוסד החשמה הטורקית בתמוז תרס"ח ועורר מספר עליה ועל נורלנו בכל ההיסטוריה האנושית בתקופת הגולה, שכל נאולה וישועה, הבאות על אחרים, מביאות עלינו רק אסון ומפלה. אין כל בושא להודות בזה, שמסכות, שאי אפשר היה לראותן מראש, חזקו מנוסח פרוגרמה קבוע ע"י אנשים שאינם נביאים. לא היה צורך להעלים זאת בגלוי, כמו שעשו העתונים הציונים הרשמים עד כה, ונסו עוד להתפאר, שהציונות תרויה הרכה מהמצב החדש בטורקיא בכל האופנים והראו פנים שוחקות לדבר הגורם דאנות כבודת בלב המבין דבר לאשורו. אבל בסתר הודו לכל מי שהפץ לרעה, כי נהרס היסוד לציונות המדינית, שנוסדה בבול. לא נאה לתנועה חדשה של עם קס לתחיה, לאחוז בפוליטיקה האירפית, הבנויה על אדני שקר והונאת דבריות, פוליטיקה של אחד כפה ואחד בלב. ומכל שכן שאסוד לנו לאחוז בפוליטיקה של הונאת עצמנו. על המנהיגים היה לדבר דברים ברורים: אמנם הרוחנו במצב החדש במובן המוסרי, שמעתה יהיה לנו דברים לא עם מושל עריץ, וד הפכפך, שאינו עומד ברכורו, המעמיד את זדונו ותועלת עצמו למעלה מכל החקים וטובת הצבור, כי אם עם ממלכה חפשית, הבנויה על חקי צרק ועל פוליטיקה גלויה. אולם במובן הפוליטי הפסדנו, כי אין עוד לדבר על דבר רכישת שרשרת כמתן בסתר לגנאי השולטן ולכיס עבדיו הרחבים והעמוקים, כמו שהיה הדבר נהוג עד כה בכל ענין צבורי בטורקיא, ובכלל אין עתה אפשרות כלל ליסד מדינה אוטונומית חדשה בטורקיא, כעין מדינת הלבנון וקרטה וחיוס, שנקרעו מטורקיא כימי שלטון היחיד.

פוליטיקה של בושא.

פתיחת הקונגרס הציוני התשיעי נקבע ליום א' י"ד טבת (26 דצמבר) וימשך עד יום ה' י"ט טבת (31 דצמבר). מקומו בהמבורג העיר החפשית. בשני חרשים ישבו נשיא ההסתדרות הציונית דוד ולפון ומזכירו נחום סוקלוב בקושטא ובין יתר הענינים, שעסקו בהם שם, חקרו ודרשו, אם אפשר לקבוע את הקונגרס שם בעיר ממלכת טורקיא, לעשות פוסכי יחס הטוב של הטורקים החדשים. לעם היהודי החדש ולמען יוכחו הטורקים, כי אין רצון הציונים לכבוש אחת ממדינותם, לעשותה למדינה עומדת בפני עצמה. אם לא נקבע שם הקונגרס אות הוא, כי בעלי היכלת בקושטא לא הסכימו להקהיל את הקונגרס שם. כי אף-על-פי שישנם בין הטורקים הצעירים וכהוג הממשלה הטורקית מסכימים לשוב היהודים בטורקיא מטעם כלכלי ופוליטי, בהיות האלבנט היהודי ברוך ומנסה לנאמן לעם הטורקי ולממלכתו, ישנם גם מתנגדים, הרואים בעין רעה על התרבות היהודים בתוכם וחוששים, שהציונות תעורר שאלה לאומית חדשה ולהם ישנן דאנות לאומיות די והותר. אמנם אין לחוש, שהממשלה והפרלמנט יעמדו לשמן לשוב יהודים בא"י, אבל לעשות פרסום גדול כל כך ללאומיות ישראל בקונגרס ציוני בטורקיא עצמה לא אבו לתת ידם משום תרעומות המקטרגים. אולי אחרי שישנה הקונגרס התשיעי את נוסח הפרוגרמה הציונית, ימחק את המלים "לרכוש מקלט-בטוח ע"י משפט-גלוי לעם ישראל בא"י" ויתן לפרוגרמה צורה כלכלית, כמו שהיתה לחוכבי-ציון כתחלה, אז יהיה אפשר לכוון קונגרס בטורקיא. הציונות המדינית הבולית בטלה

פירטון.

תכופת הקונסטיטוציה ברוסיא.

מעשה שהיה.

מאת משה קליינמאן * — בורשטין.

עדת ישראל בעיר א. ברוסיא צהלה ושמחה, בכל פנה הלולה וחננה. בכליון עינים צפו ליום שוב הביהה לימי החפש ציר הדומה הד"ר נ. ואורו היום מממשש ובא. אמנם זכות גדולה היא שעמדה לבני א. שרק הם זכו לשלוח ציר יהודי אל הדומה, בעת שהערים המדובות באוכלוסין ישראל מסנה לא זכו אפילו לבחר באדם הגון סתם... מאורע זה כשהוא לעצמו דיו לעורר התענינות מרובה בין יושבי עיר בא. ומכל שכן עכשו, כשלא נשתיר לחכות לפגישתו

(* הננו מעירים, שאין הסופר הזה משה קליינמאן הפובליציסט, שהיה עורך ה"טאגבלאט" ועורר במערכת "המצפה", אולי יצא סופרנו כזה ידי חובתו ולא יצטרך לשנות את שמי, כמו שדרש ממנו משה קליינמאן הראשון ב"טאגבלאט".

— הבא ?

— לא בא !

— בא !

— בבית האסורים !

— יבא !

— הוא חולה.

חצאי שאלות וקטעי תשובות כאלה ובאלה היו נשאות באויר מתוך כל אותן הכניפיות, שההגודדו בכל מקום שאתה פונה, ולהאציל בפהם דבר נכון אי-אפשר היה בשים אופן. ומי שלא ראה בהלת העיר א. באותה שעה לא ראה בהלה מעולם.

ומבוכת המשכילים שבכיר גדלה שבעתים ואפילו איה, שהיו מבאי-ביתו וממקורביו של הד"ר נ. שבאו עתה לביתו, בכרי להיכח מפי אשתו עד כמה יש יסור לשמועיה הסובבות כעיר, לא יכלו להציל גם מפיה דבר לאשורו, ובכלל נבר היה מהשוכותיה, שאת האמת כחרה תחת לשינה.

בסוף נפוצה שמועה חדשה, אשר עוררה תהוה בלב שומעיה: הד"ר נ. שב זה שלושה ימים הביהה, והוא מסתתר בחדר-הבניסא שבחצרו ורק בלילה

של אורחם הנבבד אלא יום אחד. ולפיכך אין כל פלא שכל כך רבתה התנועה כעיר וממני הכנה היו נבדים ככל. והרי הם מוכנים כבר בכל: באולם לאספיה, בדברנים לנאום, האזנים נטויות והפיות פתוחים, אלא מה חסר עוד ? רק הופעתו של זה, שלא חדל להעסיק את מחם זה שביעות וידחים.

ויהי ערב ויהי בקר. והשמועה הקיפה את העיר, כי עיד מעט ותגיע השעה לצאת לקבל את פני אורחם ולשמוע איוו "מלה טובה", שנתחדשה שם "בחלונות הגבוהים".

ובאמת הדבר קטן הוא לשמוע דברים, היוצאים מפרש מפי אדון שישב בפמליה של שרים ואנשי-השם, על אדות קונסטיטוציה, שווי-זכויות ועוד ?... לא בכל יום מתרחש גם כזה ולא כל אדם זוכה לכך. ואנשי העיר כלם התאספו אצל האולם הנוער לאספה, אלו לאלו ממללים ואלו לאלו מלחשים...

פתאם נפוצו שמועות משמועות שונות, אשר הנדילו אמנם את סקרנותם של אלו הנאספים, אבל שמו בינתיים גם את הקותיהם לאל. אנדרלמוסיה קמה בעיר.

ולא נתקבלה אל בית-הלמוד הגבוה, קצרה במשפטה, לא הוזירה כלל את המניסטר, כי-אם שלחה בו, בלי התראה, את כל חצי ועמה והלכה אל בית-הקברות ועשתה קץ לחייה על קבר אמה. אם נשאר המניסטר שווארץ בין החיים בשמעו את השמועה הזאת, אז ברזל הוא ולא בשר ודם. אך נחמה אחת יש לי, אקוה שחסי הפקידים על המניסטר האמלל ולא גלו לו את דבר האסון שקרהו.

אך דבר אחד מרגיזי ואינו נותן לי מנוחה. מה בקשה האבזריה מאמת המטה? הבקשה להעיר חמתה על המניסטר, למען תבא לחנקו בלילה או אולי בקשה להנקם גם כה על אשר שלחה אותה לגמנוזים ללא מטרה והכלית ולא השתדלה בעדה בעולם העליון, שיקבלוה אל בית המדרש הגבוה כעולם התחתון? הלא המהים יכולים לפעול הכל, אם רק יחפצו. בי כן קרה זה מקרוב, כי גנב אחד הלך להשתמש על קבר אביו המת, להחפץ אליו, כי יצליח כבואו במחירת בלילה. מי זה יתחקה על נפש נערה אמללה, שחתרה זמן רב להניע אל חוף גן ערנה ואין מוסרים לה את המפתח. היא תוכל להנקם גם באמה.

ורגלים לדבר ממעשה שקרה פה בקראקא זה עתה, מרגיזה מן העולם הממשי, אשר תקרה עתה לרוב במשפחות חסידיות באופנים שונים. פה ישנה אשה עשירה, נכדת הגאון הצדיק מסאנדז, והאשה צדקית גדולה, בראוי לזרעו של אותו צדיק, צדקתה מניעה עד כדי מסירות נפש. פעם אחת ראתה, בי חסיה, הרב הגביר ק' ז"ל, קורא ב"המצפה" והתחללה מאד בקנאת ה' צבאות, שבערה בה, על ממאו את ביהה, בית נכדת הצדיק, בדבר ממא ב"המצפה" וגזרה עליו בגזירת עירין, לבער את השקוף המשימם מביתו. כמובן לא הויד הזקן למרות את פי נכדתו של האדמו"ר הקדוש מסאנדז ומאו לא בא עוד "המצפה" לפני עיניו עד יום מותו. איך מחנכים את נכדי צדיקי גליצא, בלי כל דעת וכלי כל אור השכל, הלא ידעתם בלבם, קוראים נכבדים, כי באיזו עיר אין היום נכד איזו צדיק. אך לא כן נכדו ר"ה. ס. בכנות ישנם כמה היתרים. "מנעו בניכם מן ההגיון" — להוציא את הבנות, מכאן אמרו: מצוה למד את הנערות כל חכמה שבעולם רק לא חכמת התורה, שנאמר "כל המלמד את בתו תורה בא לו מלמדה תפלוה". ומובן מאד, שכל מצוה, הבאה לידי צדקית בנכדת הרה"צ זצ"ל, היא מחמירה בה יותר מכל ישראל. על כן כאשר התחילה למד את בנותיה חכמה לא הסתפקה חלילה בד' מדרגות התחונות בבנות בעלי העבירה העניים, אלא העמידה אותן חכמה ודעת והשכלה מלוא כרסן. אין כל דבר נעלם מהן, כי הלא גמרו את כל מדרגות הנמנוזים. הרי נכדת הרה"צ לא הגדל בנותיה ככנות הציונים והאפיקורסים ימ"ש לעבודת הבית ולמלאכת נשים ומכ"ש להשכלה עברית ר"ל. אך אל נא אבזר לפני השנה: למען לא יחסר להן רבר אחד מכל ענפי הדעת, שכרה להן גם מורה עברי, ללמדן דקדוק שפת עבר, אל תחרדו קוראים נכבדים, תוכלו לכתוב בצדקת זר, שהשגיחה הימכ, שרא יעבור המורה ח"ו על מצוה ולא ילמדנה תפלות, ר"ל תורה.

באשר הגיעה פסקה של הבת הבכירה, מובן מאד, שלא אחרה הצדקית לבקש לה חתן הנין בן זוגה, שנועד לה מ' יום קודם יצירתה. וחזקה על המלאך הממונה על זוג זוגים, שעשה חובתו באמונה, ולא הועיד לנכדת הגאון הצדיק מסאנדז חלילה איזה משכיל עברי או דקמיר או פקיד גרמני ואין צריך לומר פוזני נוצרי, כאחד ה"גבורים" האידיאליים, שקראה על-אורותם מימי ילדותה באלפי הספרים הפזיזים, שהגתה בהם יומם ולילה ואשר הם מלאו את כל נפשה ובהם כל מעינה, כי-אם איש חסיד, כמו שכתוב, שהגה כל ימי נעוריו בהורה יבחסידות ולא ח"ו. בספרי מרפה פסול ומכ"ש בישון-קדש, העלמה היתה לאיש כזה לאשה למז"מ ומיד קללה קלות נמצאות את המלאך הממונה על הזיווג. אזו היו קוי המרגרף מתוחים גם לרקיע, היתה בלי ספק שולחת

והרבנים את הציונים בשתי ידים, אז היו יהודים בני תורה ונאמנים לכל קדשי היהדות עומדים בראש ההסתדרות ואז לא רק שלא היו בני הנעורים יוצאים לתרבות רעה, אלא אף אלה שנתחנכו בין הגוים היו חוזרים בתשובה, בדרכי הרצל, שהציונות היא שיבה ליהדות לפני השיבה לארץ אבות. העומדים בראש כל תנועה זרם הם המיד למופת במעשיהם לכל ההולכים אחריהם, בי העם הוא בעדר הנכרך אחרי התיש. עבשו שאנשים ריקים ככל תורה, שנתחנכו על ברבי נכרים, עומדים לכדם בראש התנועה הציונית והרבנים דוחים אותם בשתי ידים, נכרך העם אחרי החפשים ומקבל מהם תרבות נכריה. ומי גרם את כשול התורה? הוי אומר: הרבנים הדוחים בשתי ידים. כי העם לא יוכל להכרך אחרי הרבנים, היוצאים ידי חובתם לשמים ולבריות בשב ואת תעשה וברפיון ידים ובתעוב כל שכל וכל תקנה הצבור ואינם רואים את הנולד. אמנם כן, מנהג הרחיה בשתי ידים בכל תנועה חדשה הוא הוא שגרם לנו את כל הרעות והצרות, שבאו עלינו מאז היינו לעם. וכבר נאמרו גם חז"ל על זה: "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא באלישע ולא בידושע בן פרחיה". אבל בידוע, כל מצוה שבתורה, שאין עליה פלפול, לא קבלוה הרבנים, בדרכי המחמם. אלו אחזו רבני אשכנז לפני מאה שנה בתחבולת ר' שמשון רפאל הירש, שקם באחור זמן, להשתמש בהשכלת הדור עצמה לחזק התורה, אז לא היו מיליון יהודים ממירים דהם מאז ועד היום. וכן הדבר בגליצא וברוסיא עתה. אם לא יקמו הרבנים בדיעת הדור ובראית הנולד, לאחזו גם הם בזרמי הדור: בלאומיות, כחכת ציון, בחפץ הלמוד וההשכלה ובחנוך בני הנעורים לתורה ודרך ארץ יחד, אז עתידים הם ליהן את הדין והם הם הגורמים בחרבן היהדות. כי סוף סוף יקמו אחרים, חניכי הגוים, לנהל את הדור והם אינם מוחזקים, שיהללוהו לקיום היהדות. ואשכנזי וכל המערב יוביחו.

פיליטון חמן.

נכמה בהורים ומורים.

בעתוני רוסיא הובאה כימים האלה שמועה, ששלשים סטודנטים יהודים בקיבו, שנמרו למורי בתי-ספר ריאליים ולא יכלו להכנס אל הפוליטכניקום, להשיג מטרם, מפני הגזרות החדשות על השכלת היהודים, הריצו יחד ע"י המלגרף התראה נוראה אל המניסטר לחנך שווארץ, כי ישלחו יד בנפשם, אם לא ירך לבבו, לחום עליהם ועל עמלם. נכחל ונשתומם עמדתי בקראי את השמועה. לאיזו מדרגה של אבזריות ועריצות ירדו בני הנעורים בעמנו ברוסיא! איך יכולים לצער בעלי חיים כל כך! שלשה ימים ושלושה לילות לא יכולתי לקחת אכל אל פי בזכרי את צער המניסטר על ההתראה היומה. שלשים יהודים צעירים רוצים למרוץ נפשם ככפם, לרדת שאולה בדמי ימיהם בגללו ואיך ינחם? ברי לי, שאם היו מתרים כן, שיהרגו אותו אם לא ישנה דעתו, לא היה מצמצער כל כך כמו בהתראה, שיהרגו היהודים את עצמם. אלו עכ"פ לא היו מחמירים כל כך במשפטים, משפט דם חם של בני הנעורים, והיו חורצים משפט המניסטר, שימירו את דהם אם לא יכניסם לבית-למוד גבוה! אמנם גם זה משפט קשה מאד למניסטר צדיק המים בשווארץ וספק גדול הוא אם היה יכול לשאתו, אבל אפשר שהיה מהנחם: לחיים יש תקוה, אפשר שישבו אל דת אבותיהם כאשר יושב ריח אחרת בארץ. אבל למתים אין תקנה לדעת חכמי אימה"ע, כדברי איוב "יורד שאול לא יעלה", ואיך ינחם המניסטר! אלו הייתי אני שופט בקיבו הייתי דן סטודנטים כאלה בעד האיום הקשה לעבודת הפרק לכל ימי חייהם. ועתה, שאיני שופט, נעצבתי מאד על צערו של אותו צדיק. ויותר מזה גבר עצבני, כאשר קראתי בעתונים, כי נערה יהודית אחת, שגמרה למורי ב"ס היכוני

באותו מכול של דברים ומפומים, הורד יום יום לעולם העתונות, שום מחשבה חדשה, אשר תעמיק או תרחיב אותה, וכל אורן "המלחמות הגדולות" יעשו עליו רשם של "סערה בצלוחית של מים". ועל יסוד הודעות שונות המסיחות לפי המן — אשר ימצא בעתונותנו — יבא לידי החלטה, כי נעשתה הציוניות כזמננו למין ספורט, למין מורה חדשה, ובחורי ביהמ"ד אינם רואים בה רק אמצעי בדוק ומנוסה לפרוק עול הצניעות והמסור, וגורמים להשיא את הציוניות — אותה ההנועה, שעליה להקיף את העם בלו — בעיני אחינו החרדים ומכילים אותם לידי מושגים מוטעים, כי הציוניות ופריקות עול הם שמות נרדפים. ובעוד שלפנים היו רוב גדולי היהדות האורתודוקסית — ובהם הרבה אנשים גדולים כאמת בר' יצחק אלחנן ספקטאר ור' מרדכי עליאסברג — משהתהפס עמנו ועומדים בראש ההנועה, קשה למצוא עתה איש נאמן ליהדות המסורה, שיוכל לעבוד יחד עם ציונינו, באלו הציוניות לא בשביל יהודים פשוטים נכראה, כי-אם בשביל אותם בעלי "מוחין דגדולות", העומדים למעלה מכל אמינה, תהי מה שתהיה וכל שיכותם לעמם היא רק רגש בהה של לאומיות. אבל מי אשם בדבר? סלחו לי רבותי אם אומר, כי הציוניות המדינית בראה את המצב הזה, לפני היום "חוכבי ציון" פשוטים ופירושה של "חכת ציון" זו היה, כי האהבה המבטית העמוקה, שיש בכל אחד מאהנו לארץ אבותינו, מעוררת אותנו להשתדל ליסד בארצנו ההיסטורית — באותו המקום היחיד שאיננו זרים שם — ישוב מתוקן ומסודר, על יסוד עבדות האדמה ועם זה עלינו להשתדל, שיהיה אותו הישוב מטהר מחלאת הגלות, מן האהבה העצמית הנוראה ושאר המדות הרעות, שהשרישה הגלות בעמנו; בקצרה מטרה "חכת ציון" היתה, לברוא בארצנו ישוב קולוניאלי גדול ומסודר על יסודות חסידים ורוחניים בריאים, יסוד ההשתדלות הזאת היה כאמור אותה האהבה הלאומית לארץ אבותינו, שישנה בכל יהודי בין בנאור בין בחרד, אלא שאצל החרדים ההכמאה השאיפה הלאומית הזאת כמצוה הדתית של "ישוב ארץ ישראל", כמו שבכלל התרבות הלאומית עם הדתיות אצל החרדים בכל דרכי החיים, ולכן יכולות היו להתאחד בעבודת "חכת ציון" כל הכחות שבעמנו, וכל אחת עבדה על שדה-העבודה הבללי לפי רוחה ודרכה, החפשים "ואנשי-רוח" ראי בהישוב "מרבז רוחני" והחרדים — מצוה דתית חביבה וכה הושגה קודם כל האחדות, שגם היא מצד עצמה יקרה לנו מאד, אבל עכשו הרי "ציונים מדיניים" אנחנו, שואפים למדינה יהודית עומדת ברשות עצמה, שהתן פתרון גמור ומוחלט לשאלת היהודים ודבר זה עושה את הציוניות למין "הלכה למשיא". כי כידוע לפי מצב הפוליטיקה הכללית אין שום אפשרות, שיתגשמו בעתיד קרוב שאיפות כאלה. ובינתיים עוסקים הציונים ב"מלחמה", אלה עוסקים בכבוש הקהלות ומלחמות בחירה ואלה במלחמה עם היהדות המסורה. כבר הגיעה השעה שהכירו, כי אין הציוניות תנועה של מלחמה כהסוציאליזם, כי אם תנועה של שלום וחבת ציון. בן ציון ראפא פארמ.

הערת המערכת. אין אנו מסכימים להכותב הנכבד, שהציוניות המדינית אשמה בפריקות העול של צעירינו. אשם הוא זרם הזמן והחנוך הרע, שאין פרנסי הדור מכינים את ערך השנוים, הנעשים מאליהם ואינם מבקשים תחבולות לעצור בעד הרע, הבא לשיבר ולמגר כל אשר בנו אבותינו בעמל אלפי שנים. ברור הדבר, שגם בלעדי הציונות היה הדור הצעיר פורק עול תורה ויוצא לתרבות הגוים, כמו שנעשה השנוי הזה עצמו בארצות המערב לפני ששים שנה בלי הציונות וכלי חברות לאומיות. אלא שנליצא ורוסיא התאחרו בששים שנה, כמו שהתאחרו בכל דבר. אם באים אנו להאשים ולבקש כעין שער לעזאזל לחטאת העם, עלינו לבקשו באפסרופסי היהדות, לקים דברי חז"ל: אם ראת רור שצרות-רבות באות עליו צא ובדוק בדיני ישראל (שבת קל"ט). לולא דחו הרבנים

עם מי הצדק. על היהודים להכריע עכ"פ בינם לבין עצמם, להיות לא רוסים ולא פולנים, אלא יהודים. רשונאיהם לא יוכלו לעולם לעשות קורת רוח.

העתונים מודיעים ע"ד שני ברני היהודים העובדים בצבא, זכות היהודים האלה, שהיתה להם לפני, התחדש. מי שעבד בצבא תהיה לו הזכות לגור בכל רחבי הממלכה, אבל לא לזרוע. זאת אמרת שלא יוכל יהודי כזה להשיא בנו ובתו רק בתחום המושב. גם דין הקנס של שלש מאות רובל, שעל המשתכס מן הצבא לשלם, ישתנה. מעתה ישם העני רק 150 רובל והעשיר 500. החקיקה האלה יוצעו בדומה.

באשר בקרו צירי הדומה את אנליא נשאו ונתנו שם עם עשרי היהודים ועם הבונים המתגוררים על-אדות שאלת היהודים ברוסיה ובאו לידי מסקנה, לדרוש סאת הממשלה, לכונן מניסמרים מיוחד לעניי היהודים, אשר יטפל בכל אשר לדורי רוסיה ולסר הנהגות קהלות יהודיות בכל הערים, שלא היו עד כה ולהן תהיה זכות אוטונומיה גדולה ויאשר את זכות בתי-הדין של הרבנים, שיהיה להם יפוי-כח כמו לבתי-הדין של הממשלה. גם נוסדה שם רדקציה ראשית לכל העתונים החפשים ברוסיה תחת הנהגת יוסף העסען (יהודי מומר). המערכת הראשית הזאת השיגה מאת עשרי היהודים האנגלים כ"ה ליטרא שמרילינג. לתמוך כירי כל העתונים החפשים. המערכת הראשית המסיר על כל שאלות הצבור מאמרים דומים לשיבת המורדים והיהודים. ומ"ז עתונים חדשים כאלה נוסדו. אל נא ידמו דקוראים, כי יצאתי מדעתי בשעת הבתיבה ובדתי דברים, שלא היו ולא נבראו. כי לא אני הבודה והמטעה, כי-אם עתונם של המאות השחורות, "רוסק" ונמיא", שפרסם את השמועה הזאת להפיצה בין העם המאמין בכלל, להפיל פחד היהודים עליו. דברים כאלה לא יחמיאו את הסמרה.

וארננם של המאות השחורות אינו היחיד בהפלת פחד היהודים על העם. גם ארגן הממשלה, "רוסיה" מסביר לעם, כי אי אפשר להקל מעט את עור הנזירות מעל היהודים עד שיומכ בתחלה מצב האכרים בפולישקה האגרית של הממשלה. הסמשה יסרה כידוע כנקים אגרים, לחלק לאכרים קרקעות לשלם מחירם לשעורים. ויש לחוש, שאם יתירו ליהודים לגור ברוסיה הפנימית וכפדים וגם לקנות קרקעות, יפקיעו את שעד השדות וינשלו את האכרים מעל אדמתם. מומחים לדבר מחליטים את ההפך, שאם יתערבו יהודים בדבר ולא האדונים הגדולים לברם יעשו את העסקים עם האכרים, ישינו האכרים שדות בתנאים יותר נוחים וגם יוכל אדמתם יביא להם הכנסות הרבה יותר מאשר עתה, שאין ידים ליבולם ואין מקח וממכר. אבל באמת רוצים האדונים הגדולים, למנוע את ההחרות היהודים לטובת עצמם ולא לטובת האכרים. והממשלה ממלאה את רצונם הם ולא צרכי האכרים לנגד עיניה.

לתועלת הגדולים ההם יצרכם לא תמנע הממשלה הזאת גם סללמר לפעמים זכות על היהודים. כשיכת המניסמרים דנו על אדות הסוחרים היהודים הגדולים, המהגוררים כמוסקא. ראש המניסמרים סטולפיץ נטה בזהירות גדולה להקל והמניסמרים לפינג' ולמסחר הרחיקו ללכת והסבירו, שסכנה גדולה היא לרוסיה לגרש את הסוחרים הגדולים ממוסקא, כי מזה יגיע הפסד גם לסוחרים רוסים ולבעלי החרשת והיהודים הלא ערבים זב"ו ויהודי חוץ לארץ יקלקלו את הקרדיט הרוסי. ע"כ מרחו למצוא איזה צד היתר בגושם הגזרה ולהניח את הסוחרים במקומם. ועתוני צורדינו לוענים לממשלה ואומרים, שהיא מוגת-לב ויראה מפני היהודים עבדיה, בעור שאשכנו מגרשה יהודים זרים ואינה יראה מפני רוסיה.

בעיר הקטנה "נוכו וויליסק" אצל ווילנא שרויים היהודים בפחד מות. הקתולים צריכים לבנות בית תפלה חדש והועד הממונה על זה מאים על היהודים, שאם לא יתנו המה כסף לצרכי הבנין יקחו בחזקה ע"י פגרום וגם הכהן לא יתנגד ל"משפט צדק" בזה. מאסטרבאן על שפת הים הבספי גרש הנציב

הצגה המחזה ההוא, אבל הדיוקטור של התיאטרון, בידעו, שככל פעם אשר חזיון חרש יוצג, השעים אחוים ממבקרו דם יהודים ואי אפשר יהיה להפטר בלי הפגנה, כחק את כל הטקסיות האנטי-יהודים ובכן לא נהן שום אמתלא להפגנות. אך על כל צרה שלא תבוא עמדו הכן רבים משופרי הכלשה, סוכניה ופקידיה.

מכתב מרוסיה.

ווארשא. ימים רעים הניעו ל"אגודת אנשי רוסיה האמיתיים", הנלחמים בעד השמה הישנה של גנבה וגולה ובערות ודכוא העם בשם קרושת הדת ובעד זדון כל פקיד ושימר בשם שלטון היחיד. ראש האגודה דקטור דברובין נהבע לדון על דבר הרצח, שרצחו אנשי אה ציר הדומה הראשונה פרופסור הרצנשטיין בעד שכר מיב, ששלם להם. בחוצפה המיוחדת לעזי הפנים ההם רוצים הם לבזק את בית הדין לותר על הזמנת רכס. אבל ביה"ד ההוא אינו ברוסיה, כי-אם בפילנד, אשר שם נרצח הרצנשטיין. האגודה דרשה מאת הגנרל בומבארדו נציב ילטא, בחצי האי קרים, ששם נחבא עתה דברובין, שלא ימסור את רכס לדון. הגנרל הבטיחם, כי הוא יעשה כל מה שבידו, שלא למסור את דברובין בידי המורדים. ובה לא הסתפקו והכינו דפוסציה, לשלח אל הצאר, לבקש מלפניו, להעביר את משפט אנשי האגודה מפילנד לרוסיה. ברוסיה הם בטוחים, שלא יהיו שום שופט לשפוט את אנשיהם לחובה. אבל אוי להם לאנשי האגודה, סר צלם, אינם עוד בבחינת כל יכול. הסינודה הקדושה הזהירה את הכהנים, שלא יתחברו להם והמניסמר למשפטים צוה למסור את דברובין בידי שופטי פילנד.

איך נוכל לבטוח בידידים זרים אוהבי חחרות בהקדמים ראינו זה עתה בהכנות לבחירת שני דפוסטים לדומה, האחד בפטרבורג והשני בארסה. בפטרבורג יצא קול, כי הקדמים והיהודים יעמידו לקנדידת את האדבוקט היהודי הידוע גרוזנברג, דברן מצוין ובעל מרץ, שמעטים כמיהו בכל האינסלינגן הרוסית. על זה הודיעו הקדמים, כי חלילה להם להעמיד קנדידת יהודי. למה? מובן מאליו, שאינם רוצים שירננו אחריהם, כי הם אוהבי היהודים, דבר כזה חרפה הוא היום ברוסיה. והם צריכים לבעל בשרון עצום בגרוזנברג, כי מלבד רודיטשב אין להם בדומה דפוסט הגון, הידוע לדבר משפטים כמרץ ובשכל בגרוזנברג ובכל זאת יהדותו מעכבה. בארסה יש רוב דעות ליהודים ואינם זקוקים לדעות הקדמים המעטים ובכל זאת התאמצו הקדמים, למנוע את היהודים מלהעמיד קנדידת יהודי. אך לא עלתה בידם, כי היהודים מרו בהם והעמידו את האדבוקט ברודסקי והקדמים במלאך רע כעל כרחם ענו אמון. כידוע בקשו יועצי העיר ארסה השחורים להניש בקשה אל הקיסר, לבטל את זכות הבחירה של היהודים, למען לא יוכלו לבחור ציר יהודי בארסה. אבל ממקום גבוה רמוז להם, כי הבקשה לא תועיל. על בן הם מפצירים כשר העיר טולמאטשב לעזרם בתחבולותיו, שלא יוכלו היהודים לבחור באחיהם ותחבולות ישנן הרבה וקל וחמר מגליציה. הגנרל טולמאטשב הבטיחם שיעשה כקשתם ופבר התחיל להקים דבריו.

חלוקי דעות נגלו בין שני פושעי ישראל, בין המ"ר גורלנד כעל ה"רוסיה", עתון רשמי של הממשלה ובין סופר העתון הפולני "פרגולנד פוראנ" דוטלינגר. הראשון יצא במאמרים חדים נגד היהודים, להזהירם, שלא ישלו נפשם בחקות שווא, כי בקרוב יושב מצבם האזרחי והפילימי, אין חושב עתה להטיב ליהודים ולא בקרוב יגיע יום ישועתם. בתחלה על היהודים לשוב מדרבם הרעה להחשב בין שונאי הרוסים ומהרסי המלוכה, אז אולי ירחמו עליהם. והבונד השני, דוטלינגר קם לקטרע על אחיו לפני הפולנים ולהלשין עליהם, כי הם אוהבי הרוסים ועוזרים לממשלה לדכא את הפולנים. מי זה יכנים ראשו בין שני הדים, להכריע

אליו התראה, כי תמית את עצמה אם לא ימהר לשוכ להפריד בין הצמד, שלא יוכל להדבק לעולם. אם מסרה התראה כאלה לאמה הקדושה איני יודע. אבל זאת ידעתי, שבצער הויג הזה, הנוער מששת ימי בראשית, לא אחפץ לקלל אף את הנרועים שבשונאי ציון. אלו בירי היה הדבר, הייתי מיחד את המלאך כשהינן פילסי דנורא. אם הזהירה התוה"ק על החרושה בשור ובחמור יחרו, מסתמא ידעה את צער שני ברואים משונים, שבוים איתם אנשים רעים, למשוך בעול יחד. עכשו הוי דין קל וחמר: ומה כהמית, שהשם אלה הכמה ואין ההבדל ביניהם אלא שונה במן ענה ורחבה ורנלים גסות ולזה במן צרה ורנלים דקות, אסרתה התורה להרביקם יחד — בני אדם בעלי דעה, שזה מלא כרסו באלפי ספרי פלפול של תורה ואת מחו בחרבות יהודי בכל שלפי אלף ות"ר שנה וזו מלאה כרסה באלפי ספרים פולנים ובמרעי אירפה וכתרבות הפולנים של המאה העשרים — על אחת כמה וכמה, שצערם גדול כים אם יכופו אותם אנשים רעים למשוך יחד בעול אחד ולדוד בבפיפה אחת. בני אדם, אשר עינים להם ולא יראי לב להם ולא ירגישו, שכל להם ואסור להם להשתמש בו, ספרים קדושים ומובים להם והם מעקמים דבריהם המהורים בפלפול של שקר, לא יוכלו לתאר להם צער וזג אמלל כזה. רק אחוזה הצעירה, אשר למדה דעה וכל חכמה כמות, היא הבינה את הרגשתה ופחד נורא נפל עליה, פן יהיה גם גורלה בגורל אחותה הבכירה. לפני ימים אחדים בדחו שתי הבנות האמללות טבית אמן ונעלמו ולא נודעו עקבותיהם. הגדית שונות נוצרו כבר בפי אנשי העיר על-אדות מקום העלמות המשבילות, נכדות הצדיק הגדול וצ"ל, קרבנות החנוך הבלתי טבעי. הלא הבינו מעצמם, כי סכת הצדה הזאת היא יען למדו דקדוק עברי, שטמא את נשמותיהן הקדושות. איני רוצה להכשל בלשוני, לספר מה שאומרות הבריות ולהוציא מלה מתחת עקץ עש, אשר המקרים הכאים יוכלו להכזיבני. די יהיה אם אניד מה שברור כבר לכל, הבנות האמללות נקמו גם הן כהורים ומורים, כהסטינדמים היהודים ברוסיה, על אשר הנחילו חכמה ללא תכלית, למר חיהן ולהבשילן בחיים ולעשות להן את העולם כבמת ההפת במנעם מהן את פרי החכמה הרכה, שלמדו ביגיעת כמה שנים יעמלן לרוק ועולמן חשך בעדן.

אם ראינו שסטינדמיה יהודית שלחה יד בנפשה על קבר אמה נדע ונבין את נפש האמללה: נקמה של מרת נפש היא זאת על חנוך רע, שאינו מכוון לתכליתו, אלא בכדי לקים את מצות אלילי המורה והחקוי, בלי ישוב הדעה ובלי השתמשות בשכל. ושתי העלמות נכדות הגאון הצדיק וצ"ל אינן יחידות בקראקא כצרת נפשן וביאושן ובמרירות חייהן. עובדה היא, שרוב בנות החסידים העשירים אמללות הן כל ימי חייהן, יען למדו חכמה יותר מכדי צרכן בחייהן החסידיים ויען ישיאון אח"כ הוריהן לאנשים חסידים וכסלנים, חסדי כל מדע מורדני ואשר נפשותיהם והשקפותיהם על החיים רחוקות מאלה של נשיהם הרבה יותר מרחוק נפש השור מנפש החמור. חרבה מאד מהעלמות האלה תרחפנה את בעליהן ותרחינה אותם בבושה ובחרפה, תצערנה אותם עד שיכרחו מפניהן כמו מפני מלאך כלהות ויצילו נפשם כגם בריתות.

זה חלק שכל חלוד, מח מטמטם, זה חכל אנשים הפכפכים, שאינם שמים לב לדרכיהם ואשר גם בתורתם הם לומדים פרושים נפתלים ובוראים להם דרך שקר ועונם נפקד על זרעם אחריהם החפים מפשע.

המחמט.

מכתבים מערי המדינה.

לכוב. כשבוע שעבר הוצג בתיאטרון העירוני החזיון, "המפקד בסתיו". בפגד וברין עדכו הציונים הפגנות נגד החזיון הזה, יען כי המחזה יפגע בכבוד היהודי. אמרו שגם ציוני לכוב יערכו הפגנה בשעת

נכחו כ"ד יועצי מסחר וכניהם י"ב יהודים. מזה נראה כמה יפה כח היהודים במסחר הארץ למרות מעוט מספרם והממשלה אינה רוצה להודות בזכותם לבחור להם בעצמם ציר לועד המדינה.

יהודי בראש בתי הראר באנגליא. השר מתתיהו נ"ת, שהיה נציג מלך אנגליא במדינת נאטאל באפריקה נתמנה עתה לראש הנהגת כל בתי הראר במלכות אנגליא. משרה הדומה למשרת מניסטר.

רדיפות הציונות ברוס"א. במישניב לסחה הפיזיציא בפסודת הנציב את כל סופסות הקרן הקימת לישראל להחרימן. כפי הנראה היתה יד מלשין בזה.

גוריה חדשה על הגולים לאמריקה. שר החוץ בניו-יורק נזר בהסכמת הממשלה, כי כל גולה, ששלחו לו קרוביו מאמריקה קרבת-אניה אל ביתו, לא יניחוהו לעלות אל היבשה. בזה מקוה ממשלת ארצות הברית באמריקה. להמעיט מעט את העניים הבאים לאמריקה. לעניי עמנו בארצות מזרח אירפה יהיה זה לחץ גדול מאד. כי כידוע עניינו הנודדים לאמריקה ממתינים פה עד שתכלה הפרושה האחרונה מן הכיס וזו הם מכפשים מקרוביהם לשלוח להם קרבת נסיעה באניה. לשלוח בסף לא יאותו הקרובים ההם, כי את הכסף נקל להוציא לצרכים אחרים. — לעמית זאת הצליחה הנהגת הקהלה בניו-יורק להמתיק מעט את רוע הגזירה ע"ד התמיכה. כל גולה שקבל תמיכה באמריקה, אף שבכר ישב שם זמן רב, יכלה הפוכיציא לגרשו מן הארץ. בהשתדלות הקהלה בארה הממשלה, כי רק המסכל תמיכה מקפת הצדקה הכללית יגרש, אבל המסכל צדקה מירי יחידים נקי.

קונגרס לנדידת היהודים בוויין. בוויין מכינים קונגרס של כל החברות היהודיות הגדולות. להועיז ברכר סדור גליות היהודים. בראש המפעל הזה עומדת חברת ימ"א הווינית וכבר הקהילה אצפות, שהשתתפו בהן אנגדת הקהלות, הנהגת הקהלה הווינית, ח"י "בני ברית" וה"אליאנט". כלם נוכחו, שנחוי ביחוד באוסטריא, לכינן ועד מספק על הגולים. כי עד כה לא שם עוד איש לב לגולי אחינו מגליציא, ההילכים ומתרכבים מיום ליום. הועד המכין יכונן בחדש הזה לשכה, אשר עליה יהיה לעשות את העבודות האלה: ליסד אנקמה על אדות הגולים מגליציא ומבוקבינה; ליסד בנק לגולים לתכלית סדור משלוח הכסף בשביל הגולים; ליסד אחוזת יסדה, לחנך בה צעירים יהודים לעבודת האדמה, כי עובדי האדמה אינם מוצאים שום מבשול בכואם לאיוו ארץ נכריה. אחרי צאת ההצעות הממשיות האלה אל הפעל לתקנת הגולים מאוסטריא, יגש הועד אל עבודתו, להקהיל קונגרס כללי לעניני הגולים מכל הארצות. אך אפשר שיסגרל הקונגרס סודם לזה.

שור. אצל בורשטשוב בגליציא המזרחית התנפכו שמונה אכרים צעירים על עגלה, שנסעו בה יהודי ואשתו והכום וישרו לאשה יד ורגל ובזזו מהם שנעים בתר ונסו. הוזנדרמים השיגום ומסרום לבי"ר.

יהודי על הציר הצפוני. בכל העולם מצלצה הבשורה, כי הצליח הרופא ד"ר פרידריך סוס איש אמריקה להגיע בעגלה וזחלת על פני ים הקרח ביום 21 אפריל 1908 אל הציר הצפוני עצמו. מה שלא הצליח עד כה שום אדם. כבר עמלו מומחים בארצות רבות להגיע שמה ויגיעם היה לריס, אף שהבינו להם מוזן, בגדים וכל מבשירי מסע כזה. והד"ר סוס לא חשב כלל לנסוע אל הציר הצפוני, הוא נסע אל האי הגדול גרנלנד, לצוד ציד ושם נמלך פתאום, לדת משם אל הציר הצפוני ולקח עמו אנשים מתושבי האי (עסקימות) וכלבים למשוך את העגלות הוזחלות ולפי שהיה אז חרף, שכל ים הקרח ספוא כסלע. איתן והאיש בעל מרץ, שהקור הנורא לא עכבהו, הגיע בשלשה חדשים אל עצם הציר הצפוני, אשר שם כל חחרף לילה ארוך אחד וכל הקיץ יום אחד. מכום הציר הוא ים ספוא. אך סמוך לו גלה יבשה אשר לפניו לא ידעוה. שובו ארך תשעה חדשים, כי כפי שבו, אשר אז ים הקרח כסוע כרסיסים וקשה לעבור בו. בכל ימי החרף התעכב כמערה, אשר חפר לו על אי וזה עתה שב מגרנלנד ובא לארץ דניא וכל העולם מלא תהלתו. כל העתונים בכל הלשונויות ממלאים כל גליונותיהם

כריה משונה כמראה וכאופן חייה, תפשה מקום גם באמריקה מאז התישבו שם יהודים כהמון. כל יהודי, שמראהו מעיר עליו, כי יהודי הוא, נדרף תמיד בכל ערי אמריקה. דהמון מכזה ומגדפו וגם שילח בו יד וסוקלו כאכנים. מהשנאה הזאת יסבלו באמריקה גם החינאים והיפנים והבושים וההודים הנדרפים מהמעס הנ"ל. ע"פ רוב אין השוטרים רוצים להגן על היהודים הנדרפים. יהודים עניים רבים נהרגים בשוק וזא תמיד נמצא הרצח. עתה אחרי שנוסדה הקהלה בגרולה בניו-יורק, פעלו ראשי הקהלה אצל שר רפוליציא, להגן עד היהודים. כיום הראשון האחרון שלח מאה שוטרי סתר, לשמור צעדי שונאי היהודים המתגייס בהם בחוצות. ב"ח מהם נתפשו ונענשו ואחר, שמרש זקן יהודי, נענש למאסר קשה חדש ימים. כיום א' השני שלח מאתים שוטרי סתר.

פקיד-צבא - עובד לאנס שמיים. ב"סאנגבלאט" היהודי נפרסמה שערוריה, שנעשתה בשדה המנכר ע"י ההאוסטמאן אסטרובסקי. מספר הקומפניה הששית בגיימנט התישעני יל צבא הגנלי. האפיציר הזה נהג בכל עת לחרף את אנשי הצבא היהודים בפניהם ובפני חבריהם וללעגו להם וליסדם ולענותם חנם. אך בשדה המנכר בישנה הזאת ביום 29 אוגוסט הגדיל לעשות. כסרם נפדו אנשי חיל המלואים מן הגדוד לשוב אל בתיהם דבר לפנייהם מעט מוסר איך להתנהג. אתם הנוצרים שקדו בכל האפשר לחקו את היהודים, אל תקנו מאומה מירי היהודים המצורעים, עשו לכם בעצמכם חניות, לכל תחמכו בידיהם, כי היהודים מוצצים רמכם ובגללם מתדלדלים האכרים הנוצרים. דברים כאלה וכאלה דבר באזני האכרים העובדים בצבא. בודאי בטח כענות היהודים וכשפלותם, שלא יתאוננו עליו לפני הגבוהים ממנו. אבל בודאי יעשה הקדוב היהודי את חובתו, לקבול עליו לפני הממשלה והפרלמנט ולספר איך האפיציר הזה תחת לעבוד את הקיסר הוא עובד את סטויאלובסקי ואת לואיגר.

חקים קשים כמורקיא. הפינאט המורקי קים את החוק החדש ע"ד החברות. על פיו אסור ליסד חברות או אנודות על יסוד לאומי או דתי. החוק הזה דומה אל לנו לאיסור הציונות כמורקיא.

יהודי סאלוניקי בכעס. פקיד-צבא מורקי בסאלו-ניקי נסע למיל על הים בסירה של יהודי ולא אבה לשלם שכרה. כאשר דרש היהודי שכרו, קרא האפיציר שוטרים והכו את היהודי מכות רצח. וכן קרה מקרה שני. שוטרים באו אל בית יהודי, להוליכו אל המשמר על איזה חמא קטן. והיהודי עמד אז בתפלה ובפש מהם דהמתין עד שיגמור תפלתו. השוטרים התנסלו עליו והכוהו כחמה שפוכה והוא שוכב על ערש דוי. המקרים האלה העציבו מאד את היהודים בעיר ופנו אל "הועד של אחרות וקרמה" ולשר הפוליציא בבקשה לריב דרכם. עד כה לא נענשו השוטרים. היהודים יפנו ע"י צירם כפרלמנט אל הממשלה. כל העתונים החפשים מוכיחים את ארגני הממשלה על זאת ומעירים, שאף כימי ממשלת היחיד התהלכו הפקידים את היהודים כמו עם ידירים נאמנים ואיך יקרה בזאת כימי החשמה.

בין מאהבים. בווארשא כוננה חברת הנזירים (אכסמנצלה), דגלחמים בשכרית, נשף-מנגינות בהיכל יהרמוניה. במנהג ככל חג צבורי כזה קנו משכילי היהודים את רוב הקרמות. לשמח עם האינטליגנץ הפוכנית. מיד הבינו דכים מן היהודים, כי אינם אורחים רצוים פה ויצאו. אך רובם לא רצו לוותר על כספם, שישלסו ונשאר שם, להנות מכספם. דפנות בקר. כאשר התחילו האוחרים לשוב אל בתיהם, מצאו הנערות היהודיות, כי בגדיהן כרותים ובסועים. כן גמול הנדחסים לגבול שאינו שלהם. (אונזער לעבעק).

מושבה יהודית חדשה באמריקה. במדינת גיאורגיא באמריקה הצפונית נקנה שטח סרמק 32400 אקר לתכלית יסוד מושבה יהודית גדולה. האדמה ראויה לנטיעת טבק, עצי תולעת המשי ופני צוקר. בין השדות עובדות שתי מסלות כרזל. היהודים ברשכת המסחר בבוסניא. כסאראיעווא נוסדה בפעם הראשונה לשבת מסחר. בבחירה הראשונה

מאתים יהודים באשמת יהודי אחד, שהנהגה באכוריה עם פועלי הנוצרים ואנשי רוסיא האמתים עשו את כל היהודים אחראים בערו. המצב המוסרי והרוחני עורני בשפל המדרגה מימי המרירה והלאה. העתון היומי העברי "הבקר" חדר לצאת וכן עתונים וזנונים אחרים. מקוראים יחידים סגולה לא תכנה ספרות, עמנו בכלל אינו קורא. אהב"ש.

מחרוב ומרחוק.

שונות. המורד הרוסי בורצב, שגלה את תעלומות הפוליציא הרוסית וקרע את דמסוות מעל פני אזור. הסלמן הרטינג וכרינסקא, גלה עתה עוד חבר אחד למשחיתים האלה. בברדין יושבה אשה משבילה ושמה יושענעקא נערנאראס (כפי הנראה יהודית), שנחשבה זה עשרים שנה לאחת המורדות וקושיות הקשר על גדולי רוסיא ועל הצאר עצמו. הוד הימנית היתה לכל אנודות המורדים. עתה גלה בורצב, כי היתה נשכרת מ"י שנה ליושטרי הסתר וכל אשר נעשה בין המורדים גלתה מיד לפוליציא בפטרבורג. היא עצמה סברה קשרים על רכי המככות ומסרה במכות לקנאי המורדים, ללכדם ברשתה, ומיד נתפשו. את כל חברותיה וידידיה מסרה ביד הפוליציא לאכדם והיא נטלה שכר טוב בפטרבורג. ולמען הסר מעליה כל חשד יעצה את הממשלה הרוסית, לבלאה בכית האסורים ל"א חדשים ומאז נחשבה לנאמנה למורדים ושכרה מהממשלה נכפל. היא ואזור הסרו את המהפכה ברוסיא. — כל הממלכות שלחו ספודה נמרצה אל השולטן במרוקה, שלא יסר את שבויו ולא יעשם לבערי מומים. — בקונגרס של הרוסאים מכל העולם החלט, שלא ישתתפו רוסאים ברוסיא בהריגת פושעים ע"י הממשלה והרוסא שישתתף בזה אין לו חלק בשום חברת רוסאים. — ביום 6 ספטמבר חדלה השביתה הכללית בשכרים, אחרי שהאריבה יותר מחדש ימים. הפועלים השוכתים, יותר מרבע מיליון איש, שבו אל עבודתם בלי כל תנאי ושכרם מכל החדש אכדו ולא הרויחו מאומה בשביתתם. — בגליציא ישובתים כל הפועלים החופרים פסם ומתכיות. — בבחירת-השלמה בסטרילועד המדינה הגליצי נבחר המניסטר דולמבא. בזה אכד ליהודים אחד מהמנדטים, אשר להם כועד המדינה בגליציא. — ברוסיא הומת ביד כ"ד שר הפוליציא בקאוקז לזשאמב, כי יצח אשה עשירה זגלל את הרצח על המורדים. אך משרתת זקנה בכית האשה גלתה את האמת. אנשי רוסיא האמתים השתדלו בעד הרוצח להצילו. ממות, כי חבדם היה ולא עלתה בידם. — כקונגרס של הרוסאים מכל העמים, שהיה עתה בכודססט, השתתפו 3832 רוסאים ואלף רוסאיות. — בשטף מים, שהיה עכ האי הרוגנדי יאזוא בים הודו חרכה עיר ישקמה, כת"ס נפש אדם ובהמה רבה נסבכו. — מסעי הצאר לארצות הנגב, לבקר את השושטן המורקי ואת מלך איטליא נדחו, כי נגלה קשר רחב, שאנשי המורדים רצו להתחפש בפסירי הפוכיציא ולהתערב בין שוטרי ראש הצאר כמסעיו. — בני המלך היוני נתרחקו מכל משרות הצבא כחפץ המורדים.

*

רצח. רצח נורא קרה בסמבור לעיני השמש. אל בית מסחר הבגדים שר האחים סייבטלברג בא המסדר הנוצרי סטניסלב מאכאלסקי, לקחת את ערך בגדיו, אשר הזמין שם. אחד האחים הגיר לו, שאם לא ישלם את חובו הישן לא ימסור לו את הבגדים. הקונה ענה עזות ונדרף את היהודים והסוחרים, שלא יכלו לשמוע גדופיו, דחפוזו החוצה ונעלו את הדלת. כחוצ ירה הקונה בעד החלון ואחרי כן פלט אל תוך הבית וירה על אחד האחים שתי פעמים. כאשר הוליכו את הנפצע אל בית-החולים מת בדרך. הרוצח מסר עצמו ביד הפוליציא. ההרוג עזב אשה ושלשה ילדים. הרצח הזה היא פרי הסתת העתונים של מפלגת העם הפוכנית והקליריקים, הממלאים גליונותיהם דעק של משטמה וקנאה על היהודים. האנטישמיות באמריקה. השנאה ליהודים, שמקורה בכל מקום ובכל זמן שנאה מכעית ורגש תעוב לכך

הגיד להגיד ("בנאמס ינגידוך" = יכירוך לגיד ומלך). בין הסיך להנסיך ("אנסיכה מלכי" = אשימהו, או אכירהו למלך לי) ודומיהם. והמשיגים עליו לא הבינו את דרכו בזה. (ב' בנה "פעלים" מתה"פ. מהמ"ס וכדומה. כמו: המאיד (מתה"פ "מאד"), בלעז (שפעציעציען), המאיד (בעהונדערטען), קבר, בדר (אינדידיראליזירען). אהל (ווינשען. מטה"ק: יאחלי" — המאחלים לבון" — ודומיהם. ג') בשמות, שיסודם בנל"ה, הפיל את ה' לה"פ כמו: מעש, טחן, מען, במסום: מעשה, מחנה, מענה, וגם בבילתי נחם, כנון: צחן, תחן, תעל, תרף, במיום: צחנה תחנה, תענה, תרופה, וכדומה לאלה. ד') עיד שעשר חכמינו פעלים משמות, כמו: תרם מן תרומה, התחיל מן תחלה, התרע מן תרועה, כן בנה הסליר: התעיד מן תעלה ("רפאות-תעלה") = העלות ארוכה ומרפא: מהשם מעון — "שכנו להמענה" (שחרית יו"כ = דמבוע דירתו. מן תלזה — תלא "מה לי ולך היום לתלאך") וכיו"ב. ה') לפעמים לפח איזו מלה תלמודית, או מדרשית ובנה ממנה "פעל" הנצרך לענינו, אפילו אם לפעמים הדרוש הוא באנולוגיה רחוקה להמלה היסודית. כנון מן השם "אחיד" (אש של עצמות, ברכות ל"ב א', גטין מ' ב') בנה פעל "האחיל" ("ישרהורי זכרה להאחיל"), לאמר: להפח את האש הכחנית של זכות אבות, להעירה ולהוציאה לפעלה, בשביל להיטיב עמנו (ומפרשי-המחזור לא הבינו את כוננו בזה). מן המיכה ("אתם עשיתוני חמיכה אחת בעולמי וכו'") הוא בונה: "להחמיכ" ולהאמר ועוד סגלות רבות כאלה. —

אף אמנם נמצא לפעמים שגיאות נסות בסגנון הקלירי. כמו: "למען חלך" (שחרית יו"כ), "כי האמין כך לחכותך" (מנחה ליו"כ), "גש לחלותך כנער" (נעילה) ודאוי להיות: חלה פניך, לחלות פניך, או שהוא אומר בפעלים מנל"ה בעבר: קן, אן, קז, רד, גל, קת, עש. במסום: חנה, אנה, קנה, קרה, גלה, חתה (בחלים), עשה (שגם אמנם, בעקר יסודם, שרשי גל"ה ונעזו ממסור אחד יצאו, רס שאח"כ עשו היכרים להבדיל בין המושגים השונים) או כי יאמר, מן תחת הקיץ (לעת קץ, חז ויירא) והדומים לאלה. אבל מה נחשבות שגיאות ספורות כאלה, לעמת הדברים הטובים הנמצאים בפיוטי-הקלירי! הן כל חכם תורני יתענג מאד על דבריו, כי בשום-פעם לא דבר הקליר שיחה בטלה ודבריו מלאים תמיד תכן וענין, גם פיוט ושירה יפה נמצא לא-מעט בין תפלותיו הרבות. והלא זה יותר מאקף שנים נתפכלו פיוטיו בין רוב בני-עמנו, ודבריו אהובים, רצויים וחביבים לעם. וזה אות על רום-ערכו של האדם הנעלה הזה. ואם גם פה ושם נמצא מנרעות בפיוטיו, אבל בכד-אופן רבים מאד היתרונות והמעלות מן הנרעות! —

משה יוסף הלמן.

הוצאת "השרון", פשמישל.

חדשה בספרות החנוכית.

"ש פ ת נ ו"

ספר למוד השפה העברית עפ"י השטה הטבעית. עם תמונות וציורים. מאת רפאל סוזמן וצבי שרשטין. חלקראשון. — (לשנת הלמוד הראשונה).

אלפא-ביתא ומקראה

מחירו כתר ועשרים הלר. פורטא 5 הלר. — "שפתנו" הנהו עפ"י סדורו המצוין, הדרגתו הנכונה, תכנו המענין והמועיל והדורו החיצוני — האלפון המשוכלל היחיד, העולה על כל הקודמים. פרוספקט מפורט ישלח לכל דורש. תמכירה הראשית נמסרה אל:

Amkraut & Freund, Przemyśl (Galizien).

נמצא להמכר גם בכל בתי מסחר הספרים. מורים וועדים יקבלו הנחה.

השבת אברה.

ביום א' תצא אחת-צ נאבד ממני בלשכת ההמתנה מדרגת ג' בקראפא ארגומסע (קאפער) וכו' מלית וב זוגות תפילין, מי שיריענו ע"ד הנגבה לא אקפח שכרו.

Jonas Gertner Chrzanów.

חשמלים, וכחבים לוחמים (וכחכות לוחמות) כו' (צד 63). ויאמר לי של נעליך — והתנצל (?) כחירתך, מחמר-נויתך — זנח שרעפך והנח עפעפך (!) וראה בעיני סרכיך, וכאישוני-לבך וכו' (צד 64). וכמהה לאלפים בשאר-ספריו. אבל למרות כל-אלה, כבוד הראב"ע במסומו מונה ולא נגרע בזה מכשרונו ונאונותו אף כמלוא-השערה. הראב"ע היה נאון-הרוח ובעל מחשבות עמוקות מאד, ולכן כשנבדו עליו מחשבותיו, התפישט אז מפעיות-הרפדוק ודרכי-הסגנון המורגל, דבר בשפה עמוקה, בסגנון הנראה זר בלפיהוץ, אבל עמוק ומלא תכן מבפנים, ובחשפנו את הקלפה, אשר הליש בה הראב"ע את רעיונותיו אז רס אחרי עמל רב נוכל לחדור אל עמקיה-הכונה, שטמן וצפן בתוך-אמריו, בתנאי שנצרך אל דבריו הכתובים גם מה שהנח הרבה בין השטין...

ולכן את איש כהראב"ע, שהוא ידע היטב, שלא הלשון השמחית והסגנון החיצוני המה העפר, בייאם הענין המדובר והתכן הפנימי, נבוא במשפט עד חמאתו הגדולה להקליר ועל דברו קשות אתו. כי באמת שגיאות-הקליר בלשון אינן רבות כמו שמדמים, כי רס "מחדש" הוא, יען רצה להסביר את רעיונות פיוטיו במלים מתאימות למחשבותיו, ואם גם חדושי-מליו לא תמיד נאונים ויפים הם כלפיהוץ, אין רע, כי בתוך-דבריו נמצא תמיד איזה "גרעין", אם נחדור להם פנימה. בפיוטי-הקליר נמצא הרבה התלהבות דתית, יראת-שמים, חבת-העם, אהבת-ציון, זכרונות, נענועים ותקות לאמיות: וכל-אלה מיופים כקשורי-אגדות מהתלמודים והמדרשים ומפארים ב-ציצי מדיצה ופיוט, דפעימים גם נעלים ויפים מאד. ובשביל כל-הסגלות האלה נתחבבו דבריו על העם, ופיוטיו נתפשטו ברוב תפוצות-עמנו. ביחוד מלבבים פיוטיו לראש-השנה ויום-הכפורים, כי הם יוצאים ממעמקי-הלב וחודרים אל עמקי-הנפש.

בפיוט "אדרת-ממלכה" אמר הפיוטן, בלב-לאומי חם ובואב נגר ממלכת-העכ"ר: "יריעותי גדרה, אהלי שדרה, וחרשה ושדרה: לחצה בני-מלך, ופצה לעין-מלך: מי לי ברום מלך? יהרה בכס-מלך, וזלתי אין מלך..." רס על כל-מלך, תגעילנה ממלך, ולך תשוב מדוכה! כתארו את הנאולה העתידה — בפיוט "אנסיכה" — אמר: סור אליאלים, הבו בני-אילים. שאו זמרה והלולים לארון כי ימלך, צבי מהדום יעל, ואדר משעל, צהל משמי-מעל — ירגנו כי ימלך! קצינים אשר מלכו, אדרת ילבינו, קול יתנו וימליכו לארון כי ימלך: — קרואים ימלכו, ואחריו יהלכו, קוממיות ילכו, ובראשם ימלך! שגאן-עדיות, וסוד פקידות, שיר מתלוליות יפצחו, כי ימך! תומך ממזרח-שמש, ועד מבואת-שמש, תמה ברה כשמש ירומם וימלך!...

כמה מלאי-דגש הם למשל החרוזים האלה (בפתיחה "יראתי" ששחרית יום א' דר'): קרבי יחמרו בחסךך חכוחיל (מלשון המדרש לחלחלות רעות, מחשבות, ובפלים: קלופל, עווער בהוספת יו"ד), ומאית-הדין נפשי תבחיל. אם בנמול, הלב יחיל, מקור-עפעפי אויל במוחיל.

או מה נמצאים דברי-פסגנו במוסף יום א' דר', באמרו: אמץ-אדירי כל-חפץ, בהתבסס כדן חויבו לנפץ, כלא (כאשר לא) נמצא בהם חפץ. אדם יציר עפר מאדמה, לאילי-מרום אותו דמה, לא בן ולהבל דמה וגו' לעת האיר אורה ממאפל, עולם היה תהו ומאפל וכו', ועל נאמו במה אדע, נדון בקו: "ידוע תדע", עוברים בעמק-הבכא להבדק, אם כפעלם בריב ידמך, לפני שופט מי יצטוץ?... ידיר (יאשיהו המלך) אשר לפני ואחריו לא סם כמהו בכחיריו, ואחריו כל-זאת דמך אחריו. יבינו כל יצורי-ארץ, אם כך במצוסי-ארץ, מה יעשו רשעי-ארץ? ראה יראו יערי-שיחים, אם אש אחזה כלחים, אז ינועו יבשים כפוחים! — ראה כי אין איש, להפניע בעד בני-איש, ואתה אל ולא איש!...

הפיוט הזה הוא נעלה מאד גם בתכנו גם בלשונו. כי הסגנון הוא צח ועדין, גם מלא רגש, ופנינים יקרים כאלה לא-מעטים הם בין פיוטי-הקליר.

ביחוד ראוי לתשומת-לב, סגנונו של הקליר, בשביל מקוריותו ועצמותו המיוחדת. ובשביל שהיה לו סגנון מקורי, חדש כאמת הרבה בלשונו. מהדושי יש להזכיר למשל: א' הברלו בין מטיף למנטיף (כמנטיף ומשחיל), בין הכיע להנכיע (עזור מים ומנכיע), בין

בבשורות על-אדות המסע דנפלא הזה. והעתון היהודי האנגלי ידושוואיש קונויקל" גלה, כי פרידריך קוס זה הוא יהודי ילד פרנקפורט ושמו היה קאך. מיד דתחילו העתונים והמומחים, לרמיל ספק בספוריו וחוששים, כי רכאי הוא, אף-על-פי שירעיו מבטיחים כי הוא אדם הנון, איש אמת ומומחה גדול לנסיעה כזאת. אך די לשמוע, כי קוס הוא יהודי למען יינעו העמים לעשות מעשהו לאל ולהכנישו ולעשותו לרמאי, ובעוד הכל עסוקים בו ומתוכחים אם להאמין בו או לאי הניעה שמועה, כי הנוסע האמריקני פירי, שנסה זה כמה פעמים לנסוע אל הציר הצפוני ולא הצליח, הצליח ביום 6 אפריל 1909 — שנה שלמה אחרי קוס — להגיע בשלום אל הציר הצפוני. עתה מאמינים גם למוס.

כומרה, בוויניץ אשר בבוכובינה קנא סוחר השעונים ורעדיים וואלף לויב כאשתו היפהפיה, כי היא מסתתרת עם זרים. כאשר לא שבה מדרכה בקש לנרשה מביתה בלי כתובה. לתכלית זאת הערים, יכני משפחתו יחבל, כל אשר לו בבית ובמסחר. מתוך כעס הלשינה עליו האשה, כי פנה ננכות ומטבעות כסף מזויפים בני חמשה כתרים. האיש נכלא ונמטר לכיד של ענשים. המורה הרגיו כל רוחות בעיר ובמדינה.

נבואה קדמונה. בער: ליכא מירי דלא רמיוא באורייתא. "מנין לפורחים באויר בזמן הזה מן התורה? — ווא לף: דבר זה מפורש במדרש (ר"ר פיה ח'): ר' יוחנן אמר, אם ראינו הנף ורשע מנהיג את הדור נוה לו לדור לפרוח באויר.

משרה הספרות והמדעים.

פיוטי-הקליר.

רגילים רוב כותבי-תולדותינו לשלול מאת הקליר את הכשרון הפיוטי, ויש שחושבים אותו גם לבעל סגנון נשחת, רכלתי מקפיד על כללי-הדרדוק וכפר את חקיר השפה, בעשותו את הלשון כעיר שרועה, וכחלמה חפשית נעזבה, שכל-אחד יוכל לעשות בה כרצונו וחפצו. ביחוד התנפל עליו הראב"ע כנאורו ושפך בוז ולעג על פיוטיו ועל סגנונו ככלל ובפרט. וכבר רצדים ר'א פלמלש את הקליר, כמאמר מיוחד, נגר טענות-הראב"ע, כדברים ישרים ונכוחים, ושם צלל את כל קושיותיו עליו. ובאמת אם נמצה את עמקיה-ענין, נמצא, שלא רק שלא נוכל להשוב את ר'א הקליר למקדק את השפה וסגנונה, כי אב לרפך, נוכל לחשבו למרחיב את השפה ומוציא אותה מחוגה דצר, לתת לה דבור חפשי, כפי צורך-הנושא והענין. אדרבה, הראב"ע שהיה מרדק פרנטי, אשר בעבותות-הדרדוק נקשר "לשוני-הראב"ע על עצמו בהקדמתו לבאורייתא, הוא נכשל עפ"י רוב בחמאי-הלשון ורכסנון, ושגיאותיו עצמו מספור. אין אנו צריכים לחפש דרבה, כי בכל מקום שנרפף בשיריו, פרושיו ומאמריו, נמצא שגיאות וחמאים לחייה-הלשון והסגנון למכביר. דנה לפנינו בהקדמתו על התורה: "...תחתיה (?) כרת עד אכילת-יוה"כ חמץ בפסח שלא עשוהו שוורים וגו'. הלשון מכולקלה מאד, וכה ראוי להיות: — יש בה (תלוי בה: במצות-קדושה-חדש) כרת עד אכילת יוה"כ, על חמץ בפסח ועל סוכן-פסח שלא עשוהו שוורים (בזמנו) וכו'. כיסוד-מורא שער א': "סמן הוא הוא התועלת כנגד היניעה". ראוי להיות: "סמנה היא", כנאור-הראב"ע למש"ל סמן מ' פסוק א': "ראמת יורה דרכו" תחת. תורה דרכה". או באיק"ן שעשה ב"ע לר'ת (כ"י שנמצא בגניזא-אוקספורד. — ע' ראב"ע) לר'ד כדנא כרך ראשון צד 168 ובהערותיו אשר בסוף הספר, סמן ככ"ה, צד 255: "שמש, זבול כמו כלמה, ונער כו ולא דבר מאומה, אם ישיתוהו (?) בחמה, באויביו יעשה בהם נפמה, דרשו, ולמה חכמים תשכנו מדבר שטמה, ככן מה תרבו בשחקים עש וכימה, הקימו אל לישראל כחומה" וכו'. הרי לפנינו סגנון מסוכך, מעורבל ומכולבל, שלא נמצא אצל ריא דקליר דוגמתו. או למשל ב-אגרת חי בן-מקין (ע' ספר הגיל כרך ב' צד 43—55): "... פניהם מטוללים (פעל נגזר מן נחשת סל), כעין

למורע מר חיים יעקב לאננינגער לבאו תחת צל אפריון עם מ' שרה ווירט, מו"מ להוריו.

משה גרוסנינגער — סמבור.
הנני מברך את יוריו החביב מר משה קוהל מפה במו"מ לבאו בכרית הארוסין עם מ' רבקה הנלד מליטובסק. מו"מ להוריו וכו"מ. פנחס הורן מושיצק. ברגשי אהבה הנני מביע במו"מ לירידי ש"ב מר חיים רייכע-מאשפיצין לארוסו את מ' רבקה בת הג' מו"מ שמואל בראנער מוואראוויץ.

מרכי כעסער — אשפיצין.
הזל כסל ברכתי לרעי מר חיים רייכר לארוסו עם מ' רבקה ברנר. מרכי ליב וכסמן — אשפיצין. כמו"מ הנני מברך את אחי היקר מר שלמה לבאו בכרית הנשואין עם מ' חיה בת היר אברהם גריינגר בזלאמפאל ולהתקבלו לחזון ראשון בכיה"מ הגדול במינסק. יהושע קאפשטיק, שיץ ראשי במירנוי (אונגרי).

ברגשי ירירות הנני מברך במו"מ את ירדי מר צבי פרימער מרויקוב הישנה לארוסו עם מ' צפורה לויפער משינאווא.

יצחק גראמאן — רויקוב הישנה.
מקרב ולב עמוק נברך במו"מ את ירדנו מר צבי פרימער לארוסו.

אברהם ווסערמאן, יוסף סאמביל — רויקוב סטארי. ברגשי גיל וחדות אברך את אחי מר צבי ואת המל"ג מרת צפורה לויפער לארוסו במו"מ וכו"מ. שלמה פרימער — רויקוב סטארי.

הרני מברך בחבה את ירדי מר צבי פרימער לארוסו במו"מ. חיים פישלער.

הננו מברכים את מר צבי פרימער לארוסו במו"מ. יהודה ליב לאסנער — מאשפיצין.

יהושע בארענשטיין — רויקוב החדשה

ברכות מאלפות שולחים לרעייה מנוער מר אליהו בלומנקרנץ ומר זאב ליכטינגר לחתונותיהם ולקר מרכי גירפער לארוסו

אברהם כהנא, משה מינץ — טרנוב.
הנני מביע במו"מ למר חיים זאב ליכטינגר ולמרת מלכה פאבער מטרנוב לחתונתם. אלמר אבוש מעמק לבי הנני מברך במו"מ את ירדי מר חיים זאב ליכטינגר לחתונתו.

וואלף האכהיווער — כרזאנוב.
מעמק לבי אברך במו"מ את ירדי היקר מר מרכי מאיר באנעס מקומרנא לבאו בכרית הארוסין עם מ' ינמה בליי מרוזול. עובדיה צימרמן — לבוב. ברגשי אהבה וירדות אביע במו"מ לרעי חביבי מר מרכי מאיר באנעס לארוסו. מו"מ לאבותם. אורי פערן — קימרנא.

מרגשי לבי אברך את מר מרכי מאיר באנעס לארוסו במו"מ. מו"מ להוריהם.
משה פֶּקס ורעיה — קימרנא.

מרגשי גיל וחדות הנני מנישים זה פרחים ובמו"מ לרענו מר זעלי וויסבארד מברנל לארוסו עם בת מו"מ בעריש יערעס מברזאנוב.

חיים גליקסמאן, שמואל קיפמאן — בריגל.

מקירות לבי אניש במו"מ לרעי מר זעליג וויסבארד מברנל לארוסו.

רעו מנוער יצחק קאפאלר — ננוינק.
ברגשי אהבה וגיל הנני מברך ירדי ורעי מר יצחק פאראווער לבא בכרית הארוסין את מ' סי האלענער מלובאטשוב במו"מ. יצחק אייזיק גערעכט.

מעמק לבי אברך במו"מ את אחותי ס' סימה להארסה למר יצחק פאראווער ממיעלעץ. מו"מ להוריו. אנשל האלענער — לובאטשוב.

מקרב ולב ועמק נפש תבענה שפתי במו"מ

צבי הירש פֶּלעסנער

אסתר גוטטפרייד

מאורשים באלול תרס"ט

קראקא

מרכי פרעהליך

מאורשים בחי' אלול תרס"ט

זבלוטוב

ארשת שפתי כל אמנע מברך מר בנימין זאב אלמר מהביע לו במו"מ מקרב לבי לארוסו. מו"מ להוריו.
זאב קליין — קריסטינופול.
ברגשי אהבה וגיל אביע במו"מ למר משה בלום מושיצק לארוסו עם אחותי מ' עלקא. מו"מ להוריו.
זאב גרבר — רודיק.

מעמקי לבנו הננו מברכים את הזוג מר יוסף וואהל משרנילוב ומרת שרה פרלמוטר מסקאלא הישנה גבריא' יוחנן זלצר ורעיהו, יחיאל שפירא משרנילוב מאוואוויצקי.

מו"מ לך רעי יקירי מר יוסף קליינמאן מכרין דארוסך עם מ' הלנה גולדברג מירוסלב. מו"מ וכו"מ להורים.
יצחק שמעק — חידוב.

ברגשי אהבה הנני מברך את ירדי מר חיים סאליק במו"מ לחתונתו.

יצחק קאנארעק — אוסטרין.
הנני מברך במו"מ את ירדי מר חיים סאליק לחתונתו.
מאיר האספעל — אוסטרין.

מעמק לבי אברך במו"מ את ירדי הנכבר מר דוד כנר מפרמיסלא לארוסו עם מ' חנה שיער מושיצק.
משה שנקר — יבורניק רוסקי.

ברגשי אהבה וששון אביע במו"מ לש"ב מר יעקב גרינשפאן ממאקי לחתונתו עם מ' מינדל בת מר זאב שפירא מוואלאשיץ. מו"מ להוריהם.

צבי גרינשפאן — בארנאפאל.

ג' מורים אנו מבקשים!

החברה תלמוד תורה פה עיר בייטש צריכים להעמיד מלמד אחד ורש"י ומלמד אחד על נפ"ת. משכירתם תהי': להראשון 600 כהרים ולהשנים האחרונים לכל אחד 500 כהרים לחצי שנה. היודעים לכתוב בלשון הקודש יש להם קרימה מי שמשער בעצמו שיוכל למלאות תפקידו באמונה ובשלימות ישלח שאלתו בכתב ידו בצורה מכתב-העזרה להחתים למטה עד עשיית הכע"ל.

Jacob Kurz, Biecz.

דבר בעתו מה טוב.

בבית מסחרנו נמצא להמכר מ' חיים וברכה, חי' דינים על אתרוג, לולב, חרס וערבה. מלוקט מכמה מאות ספרים ראשונים ואחרונים מסודר ע"פ א"ב להגאון המחבר מ' משמרת שלום (על ש"ע יו"ד) מחירו 80 העלער.

יגון לב הספר על הר"ר הרצל מרח"א רייטשמאן, האבר"ק סראקא. 30 העלער. בן נודיע ברבים שנרפסו רשימיהנו החדשות מספר שו"ת, מדרשים, ודרושים ולקונה ספרים הנ"ל נשלחם חנם.

L. Schwager & D. Fränkel
Husiatty (Galizien).

תורה עם דרך ארץ

בית הספר הראשון בבל הממלכה, אשר בו ירכשו להם בני יהודים תורת וחנך יהודי גמור ביחד עם מדעי כה"ס הכלליים. אשרי האיש, שיוכל לשלוח את בנו אל

הגימנוזיום העברי

אשר באונגאריש בראד תחת הנהגת הרב הגאון ר"ר מאיר יונג. שם ילמדו התלמידים כל עניני הלמוד של גמנוזיום וגם תורה, נ"ך, דקדוק, ש"ס ומפרשים, ויחנכו בדרך התורה וי"ש. תלמידים מגליציה ילמדו פה גם פולנית ועליהם להתחנך במחלקת ההכנה פה בשפת אשכנז. מחיר הלמוד, המעון ומונונת כשרים מחמשים כתר לחדש ולמעלה.

Rabbiner Dr. M. Junc

ליום הכפורים.

נרות יו"כ של שיכט

נעשים מן החמור היותר טוב ורק כמה ממלאים דרישות הקונים. זמן דליקתם ארוך מזמן כל הנרות, כמו שמעירים כל אלה שבחנוס. בנרות שיכט אין החסרון הרגיל, להזעקס בחום ביהכ"נ, כמו שיקרה לרוב והמביא הכל בסכנה ובחרדה וגורם במיל תפלה. נרות שיכט עומדים ישרים וקופים עד המס. לכן יש לדרוש בחנות רק נרות של

Georg Schicht A. G. Aussig a. E.

אתכבר להודיע בשער בת רבים, כי כוננתי

בבראקא, ברחוב: Krakowska 37

מלבר בית-מסחרי ש בקא שוי

בית-מסחר ספרים גדול

מכל מיני ספרים והיותר חדשים בשפת עבר, זרגון וספרים אשכנזים במקצוע היהדות.

ביסוד בית-מסחרי זה נתנה לי האפשרות למלאות חפצי קוני הפונים אלי, במדה יותר גדולה מאשר עד עתה.

אנב אודיע, כי מלבד קטלוג שלי נו' 2, אוציא לאור בתחלת החרף קטלוג חדש מכל מיני ספרים חדשים בשפת עבר וזרגון וגם רשימת ספרי דרוש, מוסר הלכה ופולפול וכל מיני ספרי רומ"ל.

הספרים הנזמנים נשלחים בדיוק ובזריזות!

בתתי תודה לכל קוני, אשר פנו אלי עד היום לקאשוי, אבקש מהם שיואלו לבכרני גם בפקומי החדש, לפנות אלי בהזמנותיהם יאחאמן למלאות חפצם עזהו"מ. ברגשי כבוד

L. Fortgang, Krakau.

Erstes und Grösstes
Grammophonhaus
JOSEF WECHSLER
Engros & Endetail

LEMBERG, Sykstuska 2. KRAKAU, Grodzka 71

נענעראלפערטערעטער דער גראמאפאן אקציען-

נענעללשפאט מיט מארקע, שרייב ענדער ענגעל-

ארעסמטעס לאנער פאלישער, דייטשער, העברע-

אישער אונד יודישער פלאטעטען מיט מארקע, ענגעל-

20.000 פלאטעטען ערסטגרעסטער קינסטלער

שמעטעס אס לאנער!

רוי עולם

על כל מיני מסתרים (מיסטרעיען) בחברות מרעיות (בלמורי ח"ן או כתות דתיות) בהזיות ומינות בקרב כל העמים מראשית ימות עולם עד היום. מאת ר"ר שלמה יובין. מחירו כתר אחר. אצל א. פויסט בקראקא.

חדשה בספירות ההוראה העברית!

יצא לאור הלשון

ספר למור לשפה, לדקדוק ולאורתוגרפיה בשפה קלה עם עבודה עצמית מסודרת לתלמידים.

מאת ש. ל. גרדון ורשה.

הלשון ספר שני חדש הוא בהכנו ובסדורו באחיו הראשון. הוא אינו ספר מקרא בלבד, אלא הוא מקיף את כל חלקי הוראה לשוננו: א) חרס סומטי ה מצוינת בהכנה העשיר ובסגנונה הרענן עם ציורים מהוררים. ב) דקדוק הלשון. חלק זה מכיל מלבד שם שם, שם מספר ומלות היחס לנפיותיהן, את כל הפעלים לנפיותיהם ולבניניהם. ג) אורתוגרפיה. פרקי הכתבה (דקטורה) מסודרים בהתאמה לכללי הדקדוק הבאים לפניהם, והכל בשפה מסוימה עם עבודה עצמית מסודרת ומודרנת לתלמידים בסוף כל שיעור.

מחיר הלשון ספר שני 80 קאפ. (שני כהרים) פורטה 12 קאפ. יצא לאור הלשון ספר ראשון במהדורה שלישית מוגהת ומתוקנת ובהדור רב. מחירו 60 קאפ. פורטה 10 קאפ.

S. L. Gordon, Warschau, Kup. 7.

באוסטריה-אינאריה אפשר להשיג את הלשון אצל א. ראבינאווא, סמינסלוי.

בימ"ד הרבנים בוויין.

שנת הלמוד החדשה מתחלה ביום ה' בשבת 14 אקטובר; 1909/10 בחינת הכניסה, אשר רק אלה שהוריעו מקודם יגשו אליה, תהיה ביום ה' 14 וביום ו' 15 אקטובר. הקריאות תתחלה ביום א' 17 אקטובר.

לאהנענדער ארטיקל

פערזענדלעך פיר הויזהאלט, קאנדיטאריען
ליקאר-ערציגער עטצ. פיינסטער אונד ביל-
לינסטער ערזאטץ פיר וואניליע
ערציגט פון דער
SACCHARIN-FABRIK A-G.
vormals Fahlberg, List Co.
הויפט-דעפאט פיר אינ- אונד אויסלאנד:
Manó Markovits, Budapest,
XII., Sip-ntcza 17.
פערזענדלעך געזוכט.

מלמד יבוקש

בעד ג' תלמידים (הנדוד בן י"ז ודסמן בן י"א)
שכרו מאה בתרים לחדש

רק ת"ח מובהק, שיש לו ידיעה רחבה בתנ"ך
וכנס"ת ובדקדוק לשון"ק, היודע פרק
כסדרנוגיא ומצוין בהסברה טובה ישלח
העתקת תעודותיו כתובים באצבעו על
האדרס דלמטה. — ליודע גם שפת אשכנז
משפט הכבוד.

Pinkas Horowitz, Besztercze,
Siebenbürgen.

האטערל ורעסטוראציען כשר
כבע"כ יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל
בלבוב, רחוב רעזניצקא 13.
מעדעפאן נ' 1314.

Cur- u. Tafeltrauben

פיינסטע עדעלסארטיגע, גראסעבעריג,
יוסס, טעגליך פריש פאס שטאק
5 קג. 3 קראנען.

L. ALTNEU, VERSECEZ 15 (Ungarn).

אתרוגים.

הנה זה לי ארבעים שנה בקרוב, אשר
אני עוסק במסחר האתרוגים ועל
אמונתי ותוס רכבי יעידון ויגידון עלי
בל הבאים אתי בבית המסחר מאז
יעד היום, והנני עומד הבן גם בשנה
זו לשרת את כל הקונים, אשר יהנו ידם
אלי במסחר האתרוגים עצהו"מ, הן
כהארט והן בדעמאיל, והן ע"פ קאמי-
סיאן, ותקוה חזקה כי הפיקו ממני רצון
בכל הענינים, הן באתרוג פארנה והן באתרוג
כמקחים, הן באתרוג פארנה והן באתרוג
ארץ ישראל ובלולבין ירוקים נענועזער,
בורדיגער ואלקסנדריער והרסים ירוקים
משולשים. אדרעסא:

Markus Silberstein, Triest.
Salomon Silberstein, Krakau.
Obsthandlung.

ISIDOR KRIEGER
Friedland bei Mistek (Mähren)
פערזענדלעך פיר הויזהאלט, קאנדיטאריען
ליקאר-ערציגער עטצ. פיינסטער אונד ביל-
לינסטער ערזאטץ פיר וואניליע
ערציגט פון דער
SACCHARIN-FABRIK A-G.
vormals Fahlberg, List Co.
הויפט-דעפאט פיר אינ- אונד אויסלאנד:
Manó Markovits, Budapest,
XII., Sip-ntcza 17.
פערזענדלעך געזוכט.

Wyd.: { Naftali Hof.
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukarnia S. L. Deutscher's i Podgórzni

וועלכע פריידע אונד וועלכען שטאלץ עמפפונדעט
דיא הויזפרויא ביים אנבליק איהרער בלאנקען
אפפעטימליך ריינען קיכע! אונד וויא שנעלל איוט
אלעס גערייניגט, דיא וועשע וויא דאס גאנצע הויז!
אין צויבער דער בעהאגליכקייט אונד פריידע
בעהערשט איהר היים, מיט

שיבת ציון

איוט דאס לייכט צו עררייכען!

מאטיעס פאסט-הערינגע

איך אפערירע

נייע פאסטקאלע צירקא 30 שטיק א 4 קר. פראנקא יעדע
שטאציאן.

1/4 טאננע 22 קראנען, 1/8 טאננע 12 קראנען אב קראקא.

Leopold Bertel, Krakau.

ב"י פערלאנג פרייזקוראנט גראטיס.

כשרה רעסטוראציען אונד האטערל

אימפעריאל

אין סטריא

דעם דוד האבער וויז א וויז דעם באהנהאף איוט ניי איינגעריכטעט
נאך ערפארדערניס דער צייט מיט אלעס קאמפאט, וויבער, נעט, מיט
אלע בעקוועמליכקייטען.

בעסטעס איינקהעררויז פיר יודישע סוחרים און רייזענדע.

בילדיגע פרייזע. בילדיגע פרייזע.

כשרה זעלכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Goluchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעס. די פאבריק איוט
מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ו. ו.

אונד ערציגט נור פרימאדווארע

בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

פרי עין הדר

אתרוגי ארץ ישראל, רק מגני
ישראל אצל חברת המסחר
פלשתינה בלבוב.

אתרוגי אחינו העובדים בזאת אפס על
הרי ישראל ומקמים כל המצות התלויות
בארץ, אשר רק הם הכשרים ע"פ דין ואין
זולתם, לא כאלה אשר מגני הערבים מוצאם.
מהאתרוגים האלה יתפרנסו משפחות למאות
מאחינו על אדמת אבותינו. רק חכרתנו תמכור
האתרוגים האלה בהכשר הרב אביר ביפו,
ונם בדולכים והרסים נשרת את המזמינים
אתרוגים במקח השיה.

כל מיני יינות איי וקאניאק משוכחים,
רמונים, שקדים, עציזות וכל מיני כודות
לתמרוקי הנשים מארץ חמדתנו נמצאים למכור
אצלנו במחיר מעט. כתבתנו:

Palästina Handelsgesellschaft
Lemberg, Polna 7.

נענוע שמאלץ

אונד קוה-בוטמער טעגריך פרישע

פערזענדלעך

Juda Zins, Husiatyn (Galiz.)

פרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
מבערזאן מפרעמיסלא ימסטריא שליט"א זענען
אויף פערלאנגען.

Vertreter.

Ein im Spezerei-Geschäfte gut
eingeführter repräsentations-fähiger
Vertreter wird für meine
Parveol Pflanzenbutter und Fett-
fabrik für KRAKAU gesucht.

Jonas Singer, Inh. P. Hoffmann
Bielitz.

מכתבי הוראה

ל"כ מכתבי הוראה, הכוללים בקרבם חלק הגון מן הספרות בשיר ובפיוז והא כל הדקדוק מתחלתו ועד סופו עם חנוכים
רבים מאד בכהיבה, מאפשרים לכל אחד לסגל לו כזמן קצר את השפה העברית על בוריה, לכתב ולדבר בה כבשפת מולדת.
פירוסקט מפורט חנם.

הדורש פירוסקט ומשלם 25 הדר במרקאות יקבל גם את הספר "תמונות ותפוסים" המכיל שלשים ספורים וציורים, מחיי היהודים בגליצא.

שכת וואלקאווסקי, פאסטפאך נ' 119 Krakau.

מכתב לדוגמא כתב אחר.